

Група М-2

Предмет «Економічна теорія»

Урок 28

Тема: Класифікація міжнародного кредиту. Міжнародні валюто-кредитні організації

Мета: оволодіти знаннями у сфері міжнародного кредиту; вивчити поняття міжнародних валюто-кредитних організацій та їх сутності

Міжнародний кредит являє собою рух позичкового капіталу в сфері міжнародних економічних відносин, пов'язаний з наданням товарних і валютних ресурсів.

Наприкінці XV ст., під впливом географічних відкриттів та стрімкого зростання обсягу міжнародної торгівлі, особливо після освоєння морських шляхів з Європи на Схід, а пізніше в Америку та Індію, виникає міжнародний кредит. Функціонує такий кредит на принципах повернення, терміновості, платності, цільового характеру за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел.

Функції міжнародного кредиту. Вони виражають особливості руху позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, до числа яких входять:

1) Перерозподіл позичкового капіталу між окремими країнами для забезпечення попиту на капітал та забезпечення рівноваги глобальних фінансових ринків. Кредит сприяє вирівнюванню національного прибутку в середній прибуток, збільшуючи його масу;

2) Економія витрат обігу у сфері міжнародних розрахунків шляхом використання комплексу кредитних засобів (траст, векселів, чеків та ін.), розвитку безготівкових трансакцій;

3) Прискорення концентрації та централізації капіталу завдяки використанню міжнародного ринку кредиту;

4) Регулювання міжнародних ринків кредиту;

Форми міжнародного кредиту можна класифікувати в такий спосіб:

- за видами – товарні (надані експортерами імпортерам), валютні (надані банками в грошовій формі);
- за джерелами – внутрішнє і зовнішнє кредитування зовнішньої торгівлі;
- за призначенням – комерційні (безпосередньо пов'язані з зовнішньою торгівлею і послугами), фінансові (на прямі капіталовкладення, будівництво об'єктів, придбання цінних паперів, погашення зовнішньої заборгованості, валютну інтервенцію), проміжні (для обслуговування змішаних форм вивозу капіталів, товарів і послуг, наприклад, виконання підрядних робіт – інжиніринг);
- за валютними позиками – у валуті країни-боржника, у валуті країни-кредитора, у валуті третьої країни, у міжнародній рахунковій грошовій одиниці (СПЗ, ЄВРО тощо);
- за термінами – надстрокові (дової, тижневі, до трьох місяців), короткострокові (до одного року), середньострокові (від року до п'яти), довгострокові (понад п'ять років). При пролонгації (продовженні) короткострокових і середньострокових кредитів вони стають

довгостроковими, причому з державною гарантією;

- за забезпеченістю – забезпеченні (товарними документами, векселями, цінними паперами, нерухомістю та ін.), бланкові – під зобов'язання боржника (соло-вексель з одним підписом);
- з погляду надання – готівкові (що зараховуються на рахунок і в розпорядження боржника), акцептні, депозитні сертифікати, облігаційні позики, консорціальні кредити.

У роки другої світової війни система міжнародної торгівлі та валютних відносин зазнала фактично повного краху. Для реформування міжнародних валютно-кредитних відносин у 1944 році в м. Бреттон-Вудсі (США) зібралася міжнародна валютно-фінансова конференція, на якій було утворено міжурядову установу при ООН з регулювання валутних відносин — Міжнародний валютний фонд (МВФ), були закладені підвалини сучасної міжнародної валутно-кредитної системи.

Міжнародні і регіональні валутно-кредитні і фінансові відносини організацій — це інститути, створені на основі міждержавних угод з метою регулювання міжнародних економічних, у тому числі валутно-кредитних і фінансових відносин. До таких організацій належать: Банк міжнародних розрахунків, Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, а також регіональні банки розвитку.

Посилення

міжнародної координації валутно-кредитної сфери значною мірою пов'язано з діяльністю Міжнародного валютного фонду (МВФ), який згідно зі своїм статусом регулює валютні курси і платіжні баланси країн-членів, контролює систему їх багатосторонніх платежів і зовнішню заборгованість, надає кредити країнам-членам для розв'язання їх валутно-фінансових проблем.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – міжнародна валутно-кредитна організація, що має статус спеціалізованої установи ООН. МВФ був створений на міжнародній валутно-фінансовій конференції в Бреттон-Вудсі (США) у 1944 р., але почав функціонувати з березня 1947 р. Правління МВФ знаходиться у Вашингтоні, а його відділення – у Парижі. Правління складається з п'яти головних департаментів: для Африки, Європи, Азії, Середнього Сходу і Західної півкулі.

Офіційними цілями МВФ є: сприяння розвитку міжнародної торгівлі і валутного співробітництва шляхом встановлення норм регулювання валютних курсів і контролю за їх дотриманням, багатосторонньої системи платежів і усунення валютних обмежень; надання державам-членам коштів в іноземній валюті для вирівнювання платіжних балансів.

Капітал МВФ утворюється за рахунок внесків держав-членів відповідно до встановленої для кожного з них квотою, розмір якої залежить від рівня економічного розвитку країни та її ролі у світовій економіці і міжнародній торгівлі.

Виходячи з розмірів квот розподіляються голоси між країнами в керівних органах МВФ. Кожна держава має 250 голосів плюс один голос на кожні 100 тис.

Керівним органом МВФ є Рада керуючих, що збирається раз на рік у складі представників усіх країн-учасниць. Виконавчим органом є Директорат, що складається з шести членів, призначуваних країнами з найбільшими квотами, і 16 членів, що обираються за географічними ознаками.

Дорадчим органом є Тимчасовий комітет ради керуючих, до складу якого входять міністри фінансів 22 країн.

Кредити МВФ діляться на декілька видів:

- кредити, надані в межах резервної позиції країни в МВФ. Для покриття дефіциту платіжного балансу країна може одержати кредит у Фонді — позичку в іноземній валюті в обмін на національну терміном до трьох-п'яти років. Погашення позички провадиться оберненим шляхом — за допомогою придбання через визначений термін національної валюти на вільно конвертовану. У межах 25% квоти країна одержує кредити без обмежень, а також на суму кредитів в іноземній валюті, наданих раніше Фонду. Цей кредит не повинен перевищувати 200% квоти;
- кредити, надані понад резервну частку. Позички видаються після попереднього вивчення Фондом валютно-економічного становища країни і виконання вимог МВФ про проведення стабілізаційних заходів.

МВФ відіграє велику роль у міждержавному регулюванні валютно-кредитних відносин. Відповідно до Бреттон-Вудської угоди перед Фондом було поставлено завдання щодо упорядкування валютних курсів, тобто регулювання і підтримування стабільності паритетів країн-членів.

Країни-члени МВФ зобов'язані подавати йому інформацію про офіційні золоті запаси і валютні резерви, стан економіки, платіжного балансу, грошового обігу, закордонні інвестиції та ін. Ці дані використовуються приватними банками для визначення платоспроможності країн-позичальників.

Важливо відзначити, що членство країни в МВФ є обов'язковою умовою при її вступі в Міжнародний банк реконструкції і розвитку, а також для одержання пільгових кредитів у його дочірній організації — Міжнародній асоціації розвитку.

Разом з МВФ в регулюванні міжнародних валютно-кредитних відносин важливу роль відіграє й інша установа з сім'ї бреттон-вудських інститутів — Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Разом з двома своїми філіями — Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК) і Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) — він входить у структуру Світового банку.

Членами МБРР можуть бути країни-члени МВФ. Основна частина позик МБРР — це довгострокові кредити, які спрямовуються на реалізацію проектів і програм, що сприяють структурній перебудові країн-позичальників. У розробці таких програм бере участь потужний апарат МБРР, який складається з фахівців-дослідників та практиків.

Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) — спеціалізована установа ООН, міждержавний інвестиційний інститут, заснований одночасно з МВФ відповідно до рішень міжнародної валюто-фінансової конференції в Бреттон-Вудсі у 1944 р. Положення про МБРР, що є одночасно і його статутом, офіційно набрало чинності у 1945 р., але банк почав функціонувати з 1946 р. Місцезнаходження МБРР — Вашингтон.

Органами МБРР є Рада керуючих і Директорат як виконавчий орган. Очолює банк президент, як правило, представник ділових кіл США. Сесії ради, що складається з міністрів фінансів або керуючих центральних банків, проводяться раз на рік, разом з МВФ. Членами банку можуть бути тільки члени МВФ, голоси також визначаються квотою країни в капіталі МБРР (85,2 млрд дол.). Хоча членами МБРР є 155 країн, але головне становище належить сімці:

США, Японії, Великій Британії, ФРН, Франції, Канаді й Італії. Джерелами ресурсів банку, крім акціонерного капіталу, є розміщення облігаційних позик, головним чином на американському ринку, і кошти, отримані від продажу облігацій.

МБРР надає кредити звичайно на термін до 20 років для розширення виробничих потужностей країн-членів банку. Вони видаються під гарантію урядів країн-членів банку. МБРР надає також гарантії за довгостроковими кредитами інших банків. Як і МВФ, він потребує обов'язкового надання інформації про фінансове становище країни-позичальника, що кредитується.

Необхідно підкреслити, що банк покриває своїми кредитами лише 30% вартості об'єкта, причому найбільша частина кредитів спрямовується в галузі інфраструктури: енергетику, транспорт, зв'язок. З середини 80-х років МБРР збільшив частку кредитів, що спрямовуються в сільське господарство (до 20 %), в охорону здоров'я. У промисловість спрямовується менше 15% кредитів банку.

В останні роки МБРР займається проблемою врегулювання зовнішнього боргу країн, що розвиваються: до 1/3 кредитів він видає у формі так званого спільног фінансування. Банк надає структурні кредити для проведення структурної перебудови економіки, оздоровлення платіжного балансу.

На додаток до МБРР були створені такі фінансові інститути: Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Агентство по гарантіях багатосторонніх інвестицій. На початку 90-х р. до складу членів цих організацій входило 155 країн. За період свого існування банк та його організації надали понад 5 тис. позик на загальну суму 245 млрд дол. Майже 3/4 усіх позик припадає на МБРР, тобто приблизно 15 млрд дол. на рік. За ними стягується відсоток на рівні ставок фінансового ринку.

Міжнародна асоціація розвитку (МАР) була утворена в 1960 р. з метою надання пільгових кредитів країнам, що розвиваються (на термін до 50 років з сплатою 0,75% річних). Протягом року МАР видає кредитів на суму до 5 млрд дол.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) створена з ініціативи США в 1956 р. для заохочення розміщення приватного капіталу в промисловість країн, що розвиваються. МФК надає кредити високорентабельним приватним підприємствам, але на відміну від МБРР без гарантії уряду. Кредити видаються на термін до 15 років у розмірі до 20% вартості проекту. Таким чином, МФК сприяє додатковому фінансуванню проектів, розроблених приватним сектором.

Агентство по гарантіях багатосторонніх інвестицій здійснює страхування капіталовкладень від політичного ризику на випадок експропріації, війни і зриву контрактів.

Таким чином, створена група МБРР з єдиними органами управління і президентом, яка є головною в сфері міжнародного кредиту.

Банк міжнародних розрахунків (БМР) – перший міждержавний банк – був організований у 1930 р. у Базелі як міжнародний банк центральних банків. Його організаторами були емісійні банки Англії, Франції, Італії, Німеччини, Бельгії, Японії і група американських банків на чолі з банкірським будинком Моргана.

Більш як 70 центральних банків зберігають свої резервні валютні кошти на рахунках БМР.

Одним з завдань БМР було полегшити розрахунки по репараційних платежах Німеччини і воєнних боргах, а також сприяти співробітництву центральних банків і розрахункам між ними. Свою головну функцію координатора центральних банків головних розвинутих країн БМР зберігає дотепер. Він об'єднує центральні банки 30 країн, головним чином європейських. З 1979 р. БМР здійснює розрахунки між країнами-учасницями Європейської валютної системи, виконує функції депозитарію Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), здійснює операції за дорученнями ОЕСР.

БМР виконує депозитні, позичкові, валютні, фондові операції, купівлю-продаж і збереження золота, виступає агентом центральних банків. Як західноєвропейський міжнародний банк, БМР здійснює міждержавне регулювання валютно-кредитних відносин.

Крім того, у 60-х роках виникли регіональні банки розвитку: у 1949 р. – Міжамериканський банк розвитку (МаБР), у якому представлено 27 учасників країн регіону, що розвиваються, і 16 представників розвинутих країн; у 1964 р. – Африканський банк розвитку (АфБР) за участю країн регіону, що розвиваються, і розвинутих країн (відповідно 50 і 25); у 1966 р. – Азіатський банк розвитку (АзБР) з відповідною участю 31 і 14. Загальними рисами регіональних банків є цілі і методи фінансування, а об'єктами кредитування — галузі інфраструктури: будівництво або модернізація автострад, гаваней, причалів, аеропортів та ін., а також видобувна й обробна промисловість.

Основна мета регіональних банків розвитку — це розвиток економічного співробітництва й

інтеграції країн, що розвиваються, подолання зовнішньої залежності.

Водночас необхідно сказати про регіональні валютно-кредитні організації “Європейського союзу”.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) був створений у 1958 р. з метою надання кредитів терміном від 20 до 25 років на освоєння відсталих районів, здійснення міждержавних проектів, модернізацію галузевої структури виробництва.

Європейський фонд валутного співробітництва (ЄФВС) створений у 1973 р. у рамках Європейської валютної системи. Він надає кредити на покриття дефіциту платіжного балансу країн-членів ЄВС за умови виконання ними програм стабілізації економіки. ЄФВС виконує в рамках ЄВС функції кредитно-розрахункового обслуговування країн-членів.

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) утворений відповідно до підписаної 29 травня 1990 р. у Парижі угоди для надання сприяння реформам у країнах Центральної і Східної Європи в зв'язку з переходом країн цього регіону до ринкової економіки. Засновниками банку є 40 країн — усі країни Європи, крім Албанії, а також США, Канада, Мексика, Венесуела, Марокко, Єгипет, Ізраїль, Японія, Південна Корея, Австралія, Нова Зеландія і дві міжнародні організації — Європейське економічне співтовариство і Європейський інвестиційний банк. В утворенні банку брав участь і колишній СРСР, членом банку є нині Україна.

Мета ЄБРР — зіграти роль стимулятора для залучення капіталів у галузі інфраструктури країн Центральної і Східної Європи. Надаючи кредити, банк допомагає підприємцям у створенні ринкової економіки, а це сприятиме якнайшвидшому переходові східноєвропейських країн до економічної стабільності і введення конвертованості своїх валют.

Домашнє завдання:

Законспектувати викладений вище матеріал, вивчити його та дати письмово відповіді на наступне питання:

1. На Вашу думку, чи доцільно та вигідно державі отримувати кредитні кошти від міжнародних валютно-кредитних організацій? Поясніть чому.

Шановні учні! Ваші конспекти та виконані домашні завдання надсилайте на електронну пошту gr.ev@ukr.net

Успіхів!